TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Sınıf-9

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU ŞİİRDE İMGE VE SÖZ SANATLARI

İMGE

Bir sözün gerçek anlamının dışında çağrışım değeri kazandırarak kullanılmasına imge denir. Sanatçı, imge oluştururken izlenimlerinden hareketle gerçeği kendi algısına göre yeniden biçimlendirir. Duygu ve düşüncelerini ifade etmek için kendine özgü bir dil oluşturur.

SÖZ SANATLARI

Edebiyatta sözü güzel ve etkili kullanmak önemlidir. Edebî metinlerin sanatsal niteliklerinin anlaşılmasında edebî sanatların önemli bir yeri vardır. Teşbih, istiare, mecazımürsel, teşhis, intak, tenasüp, tezat, telmih, hüsnütalil, tecahüliarif, kinaye, tevriye, tariz, irsalimesel ve mübalağa başlıca edebî sanatlardır.

Teşbih (Benzetme): Aralarında ortak yön bulunan iki varlık ya da kavramdan nitelikçe zayıf olanı güçlü olana benzetmektir.

Benzetmenin dört ögesi vardır:

Benzeyen: Özellikçe zayıf olandır.

Kendisine benzetilen: Özellikçe güçlü olandır.

Benzetme yönü: Birbirine benzetilen iki varlık arasındaki ortak özelliktir.

Benzetme edatı: Benzetme ilgisini kurmaya yarayan kelimelerdir. Gibi, kadar, sanki vb. kelimelerdir.

Her gölge bir insan kadar inceydi, derindi.

Benzeyen: Gölge

Kendisine benzetilen: İnsan

Benzetme yönü: ince, derin

Benzetme edatı: kadar

İstiare: Benzetmenin asıl unsurları olan benzeyen ya da kendisine benzetilenin yalnız birinin kullanılmasıyla yapılan edebî sanattır.

Kandilli yüzerken uykularda
Mehtabı sürükledik sularda

Dizelerde mehtap örtüye benzetilmiştir ancak örtü (kendisine benzetilen) kullanılmamıştır.

Mecazımürsel (Ad Aktarması): Bir sözü benzetme amacı gütmeden başka bir söz yerine kullanma sanatına denir.

O günlerde Ankara'nın nasıl yaşadığını ve ne düşündüğünü bilmiyoruz.

"Ankara'nın nasıl yaşadığını" sözü ile Ankara'da yaşayan insanlar kastedilmiştir.

Teşhis (Kişileştirme): İnsan dışındaki varlık ve kavramlara insana ait duyuş ve davranış özellikleri yükleme sanatıdır. Kişileştirmenin bulunduğu her yerde istiare de vardır.

Bir kardeş tesellisi verir bana aynalar

"aynalar" sözcüğüne insana özgü bir özellik kazandırılmıştır.

İntak (Konuşturma): Kişileştirilen varlık veya kavramın konuşturulmasıdır.

Adam elini uzattı; tam onu koparacağı sırada, mor menekşe: "Bana dokunma!" diye bağırdı.

Mor menekşe konuşturularak intak sanatı yapılmıştır.

Tezat (Karşıtlık): Birbirine karşıt duygu, düşünce, hayal ve durumları ifade eden kavramları bir arada kullanma sanatıdır.

Ne efsûnkâr imişsin âh ey dîdâr-ı hürriyyet
Esîr-i aşkın olduk gerçi kurtulduk esaretten

Hürriyet ve esaret sözcükleri ile tezat sanatı yapılmıştır.

SORULAR

SORU 1:

haliç'te bir vapuru vurdular dört kişi
demirlemişti eli kolu bağlıydı ağlıyordu

Bu dizelerde yer alan söz sanatları aşağıdakilerin hangisinde verilmiştir?

A) Tezat
B) Teşbih
C) Teşhis
D) İstiare
E) Mecazımürsel

Cevap: C

SORU 2:

Marmara'da her yelken
Uçar gibi neşeli

Yukarıdaki dizelerde olduğu gibi, kimi sözler benzetme amacı gütmeden kendi anlamları dışında kullanılır.

Aşağıdaki dizelerin hangisinde bu örnektekine benzer bir kullanım vardır?

A) Dalgalan sen de şafaklar gibi ey nazlı hilâl
B) Ben ezelden beridir hür yaşadım hür yaşarım
C) Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda
D) Bastığın yerleri toprak diyerek geçme tanı
E) Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda

Cevap: A

SORU 3:

Aşağıdaki dizelerin hangisinde dört ögesi de bulunan bir teşbih vardır?

A) Her hatıra bir damla yaş oldukça gözümde
B) Gördüm deniz dedikleri bin başlı ejderi
C) Canlandı hayalimde o mazideki yazlar
D) Bin atlı, akınlarda çocuklar gibi şendik.
E) Ben böyle değildim, bu deniz böyle değildi

Cevap: D